

danne Handlinger, komme om en med Kongehuset nær beslagtet Brinds, som under alt dette bevarede sin Masse saa vel, at han i lang Tid kunde stusse Christian VIII., og i meer end 4 Aar, stiondt i Ledtog med sin Broder om at opløse den danske Stat, kunde beholde sin Statholderpost? — Hvad skulle vi sige om den Mand, der under saadanne Forhold, og med en saadan Handlemaade, vilde beholde denne Post? — Efterverdenen vil give Svaret. Vi ville slutte med en kort historisk Parallele.

Derfom Hertug Christian Albrecht af Gottorp, nær i Slægt med danske Konger og gift med en dansk Kongedatter, i mange Aar var en farlig Fiende af det danske Rige — da var han det i det mindste ikke som Undersaat, men som regierende Fyrste, ophidset af sin Svoger Carl Gustav, og ledet af en tidligere gottorpsk, med Sverrige nær forbunden Politik. Christian Albrechts Led som Fyrste var uheldig og ikke aresfuld; men hans Færd var derfor ikke areløs, eller hans fiendilige Handlinger dækkede med en lumst Fortroligheds stussende Cler. Hans Munde var maaskee i sin Tid forhadet i Danmark, som den, der hjalp til de ulykkelige Freds slutninger 1657 og 1660; foragtelig blev han dog aldrig.

11. Efterretninger om Kiøbstaden Kolding, med 12 lithographerede Grundtegninger, Prospecter, Bygninger ic., samlede og udgivne af Jens Jørgen Fyhn, Sognepræst for Nørre-Jernløse og Qvandlese. Kiøbenhavn. 1848. 293 og 24 S. stor 8.

12. Stiftsstaden Viborg; en historisk og statistisk Beskrivelse, med tilhørende Grundtegning, ved M. R. Ursin (Stiftsprovst i Viborg.) Viborg. 1849. X. og 325 S. 4to. -

En Bemærkning, hvortil vor nyere Literatur længe har givet Anledning, og som her ikke første Gang gøres, er denne: at den i lang Tid saa at sige reent har savnet Beskrivelser af almindelig geographisk eller topographisk Natur, over Land-Distrikter,

Herreder, Sogne, eller mindre Land-Dmraad. Der var en Periode, hvori dette Slags Skrifter, der kunne give saa mangfoldigt Udbytte for Ethnographie, Statistik, Historie og Oldtidskyndighed, langt mere horte til Dagens Orden; ligesom de ældre endnu altid ere meget søgte af danske Bogvenner og Bogsamlere. I de sidste 20—30 Aar ere derimod (vi regne nemlig ikke de landoekonomiske Topographier med i Tallet) denne Literaturgren næsten udded i Danmark. Noget heldigere i den Henseende have Kjøbstæderne været; i det mindste have vi nu, næsten samtidigen, eller i to Aar efter hinanden, og det i en for Literaturen saa trykkende og ugunstig Tid, erholdt udserlige Beskrivelser over to af Jyllands gamle og betydelige Kjøbstæder, begge Skrifter i en meget anstændig udvortes Skikkelse; det første endog rigeligt udstyret med en nyttig Samling af ældre og nyere Grundtegninger, Prospecter og andre topographiske Aftegninger. Iblandt disse vil en historisk og archæologisk Læser med Erkiendtlighed modtage, saavel Copien (Tab. I) af en interessant gammel Grundtegning i Fugleperspectiv fra det 16de Aarhundrede, („ex museo illustriss. dom. Henr. Ranzovii, producis Cimbriæ”, &c.) der ogsaa giver en billedlig Forestilling om Guldninghuus før Christian IV. Tid; som de ikke mindre interessante Tab. IX. (Prospect af et anseeligt og mærkeligt gammelt Vorgerhuus i Kolding)¹⁾ og Tab. XI. (et Situationskort over de

¹⁾ Denne anseelige og smukke-kobbelte Gavlbbygning af Bindingsværk, med Indliorseløpport imellem begge Huse, ligger ved Torvet, og dens Alder stiger maaskee endog høiere op i det 16de Aarhundrede, end Aarstallet over Porten 1595, der mueligen tilkiendegiver Gavlhusenes Opførelse eller Udpyntning af den daværende Eier, Herman Reining, som 1585 fik Privilegium paa at holde Apothek og Binkieider i Kolding. (S. 283.) Ved at sammenligne denne gamle Bygnings Architectur med Tegningen af det nye Raadhuus, opført 1840 (S. 184. 85) faaer man Leilighed til at ønske, at flere af de ældre Tiders karakteristiske Huse i Kolding, (som Forf. S. 8 omtaler med noget mindre historisk Kiærlighed, end han ved andre Leiligheder lægger for Dagen) havde været skaanede af det Alt moderniserende og nivellerende Raseri, som i de sidste Decennier har gaaet igiennem Landet, og udslettet ethvert Prag af ældre dansk Bygningsmaade, tilligemed saa mange andre historiske og architectoniske Minder, som havde forientet en skaansemt restaurerende Beværing.

Evenskes Leir i Nørre-Jylland, med Stæderne Kolding, Middelfart og Frederiksbodde²⁾, og deres Omegn, i Aaret 1657.)

Ikke mindre vil enhver Læser, med Kiærlighed og Deeltagelse for fædrelandste historiske Grindringer, være Forfatteren af Koldings Beskrivelse takskyldig for den betydelige Deel af saadanne Grindringer, han har samlet og optaget i sit topographiske Arbeide. Dette har derved overhovedet faaet en mere archaeologisk-historisk Charakter, hvorved det nærmer sig ældre Skrifter af lignende Art, og har tilegnet sig den Interesje for en større og blandet Læserkreds, som de i en strengere statistisk-topographisk Form affattede Kjøbstadsbeskrivelser ikke altid kunne giøre Regning paa. Hertil passer ret vel den af Forfatteren valgte Titel „Efterretninger om Staden Kolding“; og disse har han ogsaa inddeelt efter et Princip, der giver enhver af Bogens Afdelinger en vis Selvstændighed. Saaledes beskrives først (S. 14—53) det nu ødelagte, og kun i sin grandiose Ruin tilvarende Koldinghuus Slot, hvis Historie i kort Fuldstændighed er meddeelt, lige til dets Undergang ved Branden den 30. Marts 1808. Her gives bl. a. (S. 36—44) en Fortegnelse over Hovedsmænd og Lehnsmænd paa Koldinghuus (fra det 13de eller 14de Aarh. indtil den sidste, Steen Wilde, til Kiersgaard, 1653—1662), om hvilke ogsaa nogle biographiske Noticer ere samlede, og hvortil er føjet en mere summarisk Liste over Amtmændene i Koldinghuus (siden Veile) Amt fra 1662 til nærværende Tid. — Man kan vel ikke tillægge disse, eller de øvrige historiske Noticer, som i Anledning af Slottets Beskrivelse meddeles, en saadan Fuldstændighed, at de indeholder Alt, hvad der ved lang og meifom Eftersejning af utrykte Kilder, lod sig tilveiebringe. Smidertid vidne de om Forfatterens Flid i at benytte saavel samtlige

²⁾ Denne Stad og Fæstning har her naturligviis sit oprindelige danske Navn. Skulde den ikke, i Anledning af den uforgængelige historiske Navnfundighed, som Staden har vundet den 6te Jul. 1849, kunne vnaae, ogsaa at vinde det danske Navn tilbage, i Stedet for det fremmede og smaglese Fredericia? — Vi mene, det maa være et Dnske, Stadens Indbyggere ville dele med Enhver, som indseer det Uheldige, og ubertiden Taabelige, i at empliste Stæders og Gaardes gamle Navne med nyere, i Almindelighed lettere og mindre passende.

trykte Kilder, som de ham tilgængelige Archiver, (han nævner i Forerindringen „det Kongelige Geheime- og Rentekammer-Archiv“; men ikke Cancellie-Archivet) til og under Samlingen af de mange, baade i Afdelingen om Koldinghuus, og i de følgende Afdelinger omstreeede historiske Data og Erindringer, af meget forskiellig Art og Beskaffenhed. Disse bidrage til at give denne Bog en flersidig Interesse, i en vis Henseende endog til at giere den underholdende; uden at man kan tillægge den aldrende Forfatter, (hans Skolegang i Kolding falder i A. 1799—1806), at en alt for smaalig Opfantning af enhver hans Fedeby vedkommende Ubetydelighed har været Følgen af den umiskjendelige, af ham selv i Fortalen berorte „særdeles Kiærlighed til sin Gienstand“, hvormed den er behandlet. Man kan derimod beklage, at han, som det synes, ikke har fundet Leilighed til, under et længere Ophold i Kjøbenhavn, at benytte Cancellie-Registranterne — en bl. a. for Historien af de danske Kiebstæder og Slotte, lige fra Frederik I. Tid, men især fra Christian III. Regjeringsfølgeskifte, rig og uundværlig Kilde.

Efter Koldings gamle Slot lader Forfatteren følge Stadens St. Nicolai Kirke, der hverken hører til de store (72 Alen lang, 40 Alen bred) eller meget bekiendte i Danmark. Vi erfare heller ikke noget om dens Alder eller Bygningshistorie, med Undtagelse af sildigere Tilbygninger og Istandsættelser (især den betydelige i Midten af 18de Aarh.) Der omtales „21 gamle Munkestole i Kirkens smukke Ghor“, hvilke benyttedes af Skolens Disciple, i den Tid, de besørgede Kirkefjansen. Disse Stole kunde give Anledning til at tree, at Kirken i fordums Tid havde været Klosterkirke; som dog ikke er Tilfældet. Kolding havde derimod, (ved den Gade, som endnu hedder Kloster gaden) et 1288 stiftet Graabroedre Kloster, (D. Aet. V. S. 903) hvorfra mueligen Stolene kunne have deres Oprindelse. Hvad Kirken endnu glemmer af Gravminder og Familiegravelseser, Gravskrifter og andre Inscriptions, Malerier, m. m., har Forf. samlet og meddeelt med en Flid, som her vel ikke giver noget særdeles rigt Udbytte; men derfor ikke mindre her erkiendes. Det er nu ganske sieldent, at Nogen vil anvende Tid og Umage paa slige Bidrag til Historien af forsvundne Tiders og Generationers Tænkesmaade

og Smag i hvad der hører til Kirkeskik, offentlig Religiositet, o. d. Denne Bog meddeler, i en og anden biographisk Notice, i Graystrifer, Vers³⁾, eller Anecdoter, adskilligt af dette Slags Stof, der hører med til den umiddelbare historiske Anskuelse af en forbigangen Tidæalder; som for vore Dages uendelig vide Synskreds og trange Lid er alt for mikroskopisk ubetydeligt (kun i England fattes man dertil endnu hverken Tid eller Interesse;) og som dog udfordrer en vis Tact eller kritisk Skionsomhed, naar Arbejdet skal give noget Udbytte. — Ligesom Forfatteren, efter Kirkens Beskrivelse, lader følge en Fortegnelse over Sognepræsterne, efter Reformationen (S. 79—85), tilligemed Navne paa enkelte af de seneste catholske: saaledes har han, efter den lærde Skoles Historie, meddeelt en lidt udførligere Series Rectorum; S. 102—118) og desuden Efterretninger om berømte og hæderværdige Mænd, som enten vare fødte i Kolding, eller der have gaaet i Skole (S. 121—33). Et Udtog af N. Thuras „Skolebog“, eller Samling af statistiske Efterretninger om Kolding Skoles Forsatning (1724)⁴⁾ giver en fuldstændig Udsigt over Skolens Rectors, Herernes og Disciplenes Indtægter i ældre Tider (S. 135—44.) Forf. har heller ikke glemt at melde om hvad der kan henregnes til Skolens Antiquiteter, gamle Skikke, Forslystelser o. d. Saaledes f. Ex. om de saakaldte „Davidsbegne“ (8—12 fattige Disciple, som hver Søndag, og Dagen før de store Høitider, gik omkring i Byen og sang paa Latin for at samle Brød og „Bøsspenge“, hvilket varede til 1756); om Discipantpenge, som paa lignende Maade samlede paa 4 af Maret's Hellig-Aftener om Vinteren; om Skoledisciplenes „Maigrevedag“

³⁾ Heriblandt f. Ex. Disciplenes danske og latinske Maifange, S. 151. 52; de karakteristiske Vers paa Kolding Hospitalskirkes 1744 og 1748 restaurerede Alter og Prædikestol (S. 172.) m. m.

⁴⁾ Hvor disse findes, har Forf. hverken S. 135, eller S. 112, hvor „N. Thuras Noticer om Kolding Skoles Oprindelse og ældre Forsatning“ nævnes, angivet. S. 91 savnes ligeledes Angivelse af Stedet, hvor den der omtalte Samling af „gamle Pergamentbreve og andre Documenter“ — eller i det mindste Fortegnelsen over disse — er bevaret. S. 153, 154 nævnes to gamle Skolelove fra 1693 og 1656, uden Efterretning om, hvor de forefindes. Man kunde meget ønske, at have faaet dem fuldstændigt aftrykte, i Stedet for de saa Udbrag, her meddeles.

(hvorom man har en Anordning af den bekjendte Lehnsmand paa Koldinghuus Casp. Markbaner, 21. Apr. 1609, og en Beretning af N. Thura, i Wielands lærde Tidende, 1732); om en anden ret karakteristisk Fest paa St. Thomæ-Dag (den 21. Dec.) for Skolebørnene i Goldings to danske Skoler; hvilken endnu i Kers.s Skoletid var i Brug, og hvis Beskrivelse man maa læse hos ham selv. S. 164. 65. o. s. v.

Bogens følgende Afdelinger ere: Hospitalet, S. 157—183. — Raadhuset, S. 184—198. Her er meddeelt Afsskrift eller Udtog af en Fortegnelse over Byens Privilegier, og andre gamle Breve, der 1741, og som det synes endnu 1784, glemtes i den gamle Raadstues Brevkammer eller Archiv, hvilket ogsaa „for flere Aar siden indbefattede en Mængde ældre Justitsprotocoller“; men her savnes atter Efterretning om, hvormeget af disse Documenter og Tingbøger endnu er i Behold i det nye, 1840 opførte Raadhuus. — Toldvæsenet. S. 199—213. Man finder her enkelte interessante Bidrag til Historien af Goldings længe navnkundige „Drentold“, (som allerede Adam fra Bremen omtaler) og af Jyllands Studehandel og Dvæg-Udsælsel i ældre Tider; hvorved Dnsket fremkaldes, at denne i Danmarks Product- og Næringshistorie vigtige og betydende Gienstand engang maatte faae en egen og fuldstændigere Behandling. — Postvæsenet; S. 214—216. — Klosteret. S. 217—19. — St. Knuds Gilde, (af hvis latinske Gildeskræa kun et Fragment er meddeelt) S. 229—227. — Byens Forsatning, i ældre og nyere Tider. S. 228—248. — Tildragelser i og ved Kolding: (fra 1245—1811.) S. 249—81. — Kolding i de sidste Decennier af forrige og i det 19de Aarh. S. 282—293. — I de sidste 3 Afdelinger er vel Stoffets Samling og Meddeling mere fragmentarisk, end det tør kaldes en med historisk og topographisk Fuldstændighed udarbejdet Fremstilling. Det gjelder imidlertid ogsaa om disse Afssnit, som om de foregaaende, at man ikke lægger Bogen utilfredsstillt bort, og at Enhver deri vil finde noget for sin Deel belærende, oplysende og underholdende. Vilde man endog mene, at hele Bogen ikke egentlig er skrevet eller bestemt for lærde Historikere: saa er det dog langt fra, at selv disse her eller kunne oversee den; og Forfatterens Fortieneste, at have

sammenbragt og forenet en saa betydelig Masse af ældre og nye Efterretninger om en dansk Kiebstad, hvis Historie og Topographie var saa godt som ubearbejdet, og for hvilken en ny og forheiet almindelig Deeltagelse vantes ved dens Uheld under Krigen 1819, vil ikke af en Grund, som den ovenfor anførte, lide noget Skaar. Det kan derimod beklages paa Forf.s og Læsernes Vegne, at Bogens Trykning er ganske maadeligt beseret, og at den har en ikke ubetydelig Deel Trykfeil foruden de anførte.

I en anden Skikkelse og Charakter, end den foregaaende Bogs, fremtræder Hr. Ursins Beskrivelse over den ældgamle Stiftsstad Viborg. Forf. har tilstrækkeligt, baade ved Titelen, og i Fortalens Begyndelse, sat os i Stand til at see hans Arbejde fra det rigtige Synspunkt; han antager med billig Grund, at Bogen ikke allene vil have Interesse for Stadens egne Indbyggere; men „et noget almindeligere Værd“, i det den giver et „temmelig fuldstændigt Indblik i en af vort Lands større Kiebstad-Communers Vilkaar og Forhold“. I disse Ord har Forf. selv angivet den ene, eller statistiske Hovedtendens, som har ledet ham i Værkets Udarbejdelse, og som formodentlig, efter Nutidens herskende Interesser, vil finde mest Deeltagelse hos den større Deel af Bogens Læsere; men denne Tendens har hverken fortrængt, eller svækket den stadige Opmærksomhed, som man vil finde, at ogsaa Viborgs Topograph har henvendt paa ethvert historisk Forhold, der vedrører denne Stad. Det er lykkedes ham, paa den, i en statistisk Stadsbeskrivelse, uden Tvivl heldigste og rigtigste Maade, at forbinde Hensyn til begge Punkter ved at anbringe de samlede historiske Data saavidt mueligt foran i ethvert af Bogens Capitler. Disse, som i Alt ere 19 i Tallet, har Forfatteren bragt under følgende fem Hovedrubriker: a. Byen. b. Kommunen. c. Næringsveie. d. Indretninger og Foranstaltninger. e. Historie. I det sidste Hovedstykke (eller det 19de Capitel) har Forf. nemlig under eet meddeelt det af ham samlede Stof til „Byens Historie“, hvilket vel ogsaa, i Følge Bogens øvrige Indretning, kunde have fundet en særskilt Plads i den første Afdeling, der handler om Byen Viborg i Almindelighed. Dog har Forf. uregtelig gjort bedre i nærmest at indskrænke denne Afdeling til det reent topographiske; hvorhos dog den Mængde

af Klostre og Kirker, som Viborg i ferdums Dage havde indenfor sine Mure, har givet ham Anledning til at indføre (S. 13—33) ikke saa historiske Noticer om disse, for længe siden forsvundne religiøse Stiftelser og Bygninger.

Efterretninger af den Art, der vedkomme de to endnu levende Kirker i Viborg, Domkirken og Sortebrødre-Kirke, har Forf. rigtigt anbragt under sammes Beskrivelse i 11te Capitel; („Den offentlige Gudsdyrkelse, og hvad dermed staaer i Forbindelse.“) Hvad i særdeleshed Domkirken angaaer, (hvis levende Chor og Kryptkirke, som bekendt, er det eneste arkitektoniske Monument i sit Slags, eller i den med Lunds Domkirke overensstemmende Stil og Bygningsmaade,⁵⁾ som Danmark nu eier i nogen af dets Riebstæder) da kan Forf., i hans Beskrivelse af samme, ingenlunde tillægges Korthed eller Ufuldstændighed; ligeledes er Domkirkens Historie (S. 126—132) behandlet med saa meget Omfang, som Bogens Plan overhovedet tillod at give dette Ufsnit. Man kan endvidere nævne, som et med Flid og Benyttelse af gode Kilder behandlet historisk Ufsnit i Bogen, den af Hr. Ursin S. 116—57 leverede korte Viborgske Bispekrønike, eller chronologiske Tavle over Viborgs 43 Biskopper, fra 1065 til nærværende Tid. Det er vel første Gang, at en saa fuldstændig Fortegnelse over alle geistlige Overhyrder i noget af Jyllands Stifter i denne Form er bragt for Lyset; men vi kunne haabe, om nogen Tid at see en fælles Trang afhiulpen i vor historiske Literatur ved et lignende Arbejde (af Hr. Adjunct Königskeld) over samtlige danske Stifter. Med ikke mindre Flid, og tillige noget udførligere, er den historiske Fremstilling af Domcapitlets Skiebne og Tilstand i de forskjellige Perioder meddeelt; (S. 157—173) ligesom vi ogsaa (S. 102. 103) finde de viborgske Provsters Navne og Embeds-

⁵⁾ Naturligviis sigtes her overhovedet til Bygningsmaaden, og særdeles til Choret's ved Kryptkirken betingede Form; da det i øvrigt er bekendt nok, at Middelalderens ældre (rundbuede) Stil ogsaa hersker i Ribe Domkirke; ligesom bl. a. i Sorø Kirke, (Jfr. Høgen i Nyt hist. Tidsskr. 1. S. 251—60) og i en stor Deel af vore, for en Deel af hugne Steen opførte Landsbykirker.

aar opregnede; men uden videre Tillæg. Den kiendelige Omhu og Interesse for dette Slags historiske Stof, som Forf. i disse Efterretninger har lagt for Dagen, kan ikke andet end vække det Ønske, at han fremdeles maatte finde Leilighed til at bidrage (for Jyllands, eller i det mindste for Viborg Stifts Deel) til den endnu saa lidet oplyste danske Presbyterologie.

Vi kunne ikke see rettere, end at Hr. Ursin har handlet rigtigt og consequent i at sætte sig et vist Maal i Meddelelsen af historiske og antiquariske Noticer, saaledes at disse ikke kom i et alt for overveiende Forhold til Bogens statistiske Bestanddele, hvilke efter Planen maatte blive de nærmeste og vigtigste. Imidlertid har denne Forfatter netop lagt for Dagen, hvormeget enhver statistisk Beskrivelse, ethvert topographisk Skrift, hvori der i alle Retninger er taget et passende Hensyn til de historiske Forhold⁶⁾, vinder i Værd og Interesse, ved den givne Anledning til at sammenligne ældre Tider med de nærværende. Hvor kort endog her f. Ex. Viborg Cathedralskole (S. 194—206) er afhandlet, har Forf. dog sammentrængt en betydelig Mængde Stof og Data til Skolens ældre og nyere Historie, hvorved der, ved Siden af anden interessant Kundskab, ikke fattes Leilighed til forskellige Betragtninger over den for en stor Deel vilkaarlige Behandling og det stødelseløse Tilsyn, som offentlige Stiftelser og deres Midler have været undergivne. Det er glædeligt at see, hvorledes den ædle danske Velgiørenhed ogsaa ved denne lærde Skoles Dotation med Stipendier (lige fra Malthæ Sehested til Rydhave, 1588, indtil Niis Niisfen til Spøttrup, 1848, hvis Legat vil udgiere den be-

⁶⁾ Ved her at nævne Hensyn til historiske Forhold, ubesulte vi heller ikke de mere egentlig antiquariske eller archæologiske, skienbt Forf. ikke udtrykkelig paa Titelen nævner disse som Gienstand for Bogens Indhold. Men han har derfor ikke forbigaaet, leilighedsviis at meddele Noticer af den Art om Kirker, Monumenter, Konstværker, m. m. Saaledes f. Ex. forekommer her en udferlig Beskrivelse oder Altertavlen i Graabrødre Kirke, et pragtigt og kostbart Arbeide i Billedskærerkonsten fra Slumningen af det 15de Aarh., skienket til denne Kirke af K. Frederik IV. 1728, da dette Konstværk (der formodentlig engang har tilhørt enten Esrom, eller Ebelholt Kloster) blev fert hertil fra Frederiksborg. (Jfr. ogsaa Nordisk Tidsskr. udg. af C. Molbech. III. 145.)

tydelige Sum af omtr. 12,000 Rbdlr.) har vedligeholdt sig i tre Aarhundreder. Den historiske Retfærdighed vil heller ikke glemme at bemærke den hæderlige Plads, som danske Adelsmænd indtage blandt Legatarerne til Viborg Cathedralskole i det 16de og 17de Aarhundrede, eller saalænge Danmark endnu havde en i Staten betydende indfødt Adelsstand. Men der fattes heller ikke Exempler paa, hvorledes Skolen og dens Stipendiefond har lidt Tab ved Tidernes Omvæltninger, og ved Mangel paa Capitalernes Anlæg i Jordegods — den eneste, efter menneskelige Vilkaar, faste og betryggende Sikkerhed for offentlige Stiftelsers Eiendom. Hvad man derimod maa henregne til vilkaarlig Behandling af saadan Eiendom, er f. Ex. Regjeringens, eller den vedkommende Overbestyrelses, egenmyndige Inddragelse af K. Frederik II. meget betydelige Gave til Viborg Skoles Disciple. Denne Konge havde den 2. Febr. 1574 skienket Indtægten af nogle og tredive Sognes Kongetiender til fri Kost og Underholdning for 30 „nødtørstige, i Lærdom dygtige Disciple, som ikke behøvede Læse-mænd for sig.“ Denne kongelige Gave havde man efterhaanden reduceret til utilstrækkelige Pengeunderstøttelser; endelig i 1807, ved den almindelige Skolefonds Oprettelse, har man reent frataget Disciplene den kongelige Gave, og indbraget Tienden under bemeldte Fond. (S. 197. 198.) Det er at haabe, at de anseelige Legater, som Skolens Stipendiatfond desuagtet endnu i vore Dage har erholdt (af Pastor Biørn, til Vemmetofte 1847, og af bemeldte Godseier Nielsen) ville bringe de lærde Stiftelsers nærværende Overbestyrelse til at hylde andre Grundsætninger, med Hensyn til Statens Forpligtelse til at efterkomme Donatorers Ret til at bestemme Anvendelsen af deres til offentlige Stiftelser skienkede Midler.

Rummet tillader os ikke at dvæle ved andre Enkeltheder af denne i høj Grad stofrige Topographie, eller at tilføie en og anden speciel Bemærkning, hvortil Bogens Giennemlæsning gav Anledning. Den udmærker sig ikke allene ved en overalt meget sammentrængt Rigdom paa Kiendsgierninger og factisk Stof af statistisk og historisk Natur; men ogsaa ved en med Strenghed og Omhu gennemført systematisk Anordning af Bogens hele vidt omfattende Materiale. Vi ere berettigede til, hos en saadan Forfatter at forudsætte en ikke mindre omhyggelig Nøiagtighed i den

store Masse af egentlige statistiske Data; og vi tør paa Foreningen af disse Egenskaber begrunde den Mening: at den første fuldstændige Topographie over Jyllands gamle Hovedstad (hvorfor Viborg i lang Tid var ansæet) vil indtage en i sin Art udmærket og hæderlig Plads i vor Literatur. Bogens Brugbarhed har Forf. endnu foreget ved et alfabetaisk Register (som meget savnes i Beskrivelsen over Kolding); og om endog den store Overflodighed paa specielle Omstændigheder og forekommende Personers Navne, m. m. kan vække Ønsket, at dette Register havde kunnet opnaa en i den Henseende (især hvad Navne angaaer) endnu større Fuldstændighed: vil man dog altid med Erkiendtlighed paa sinne, at neppe nogen væsentlig Gienstand (eller dog kun meget faa af saadanne, f. Ex. Archiver, Documenter og Kongebreve (de vigtigste), Monumenter, Oldfager) vil savnes under Registrets Benyttelse. Ved en tydelig og meget vel udført Grundtegnning over den gamle Stad har Forfatteren ligeledes beriget en Bog, der uden tvivl vil finde mange Læsere, med et uundværligt Tillæg af Vardi.

-
13. Samlingar, utgifna af Svenska Fornskrift-Sällskapet. I. Del. 1—3. Häfte. Stockholm 1844. 45. II. Del. 1—4. Stockh. 1845—49. III. Del 1. og 3. Stockh. 1846. 47. IV. Del 1. 2. Stockh. 1847—49. VI. Del. 1. Stockh. 1848.

Vi have for nogle Aar siden i dette Tidsskrift (V. Bd. S. 666 o. flg.) omtalt de betydelige Fortjenester, Hr. Udgivert Dr. Nietz i Lund har erhvervet sig ved sin i tre Bind 1842—44 udgivne Samling af hidtil utrykte svenske Sprogmonumenter fra Middelalderen (*Scriptores Suecici medii ævi, cultum culturamque respicientes.*) I den Anledning ytredes bl. a. det Ønske: „at Udgiveren maatte blive i Stand til at henvende sin Dyrkelseshed og Arbejdsflid paa de gammel-svenske rimede Eventyr og Ridderdigte fra det 15de Aarhundrede, som enten ere